

PROSVETA

SLIKE IZ NASELBIN.

Girard, Ohio. — Z delom tu gre še presoj dobro; a polno paro vsaki dan. Po navadi smo za božične praznike bili doma 14 dni vsako leto, letos se pa gospodje od Ohio Leather Co. menijo, da bomo imeli same dva ali tri dni počitka od celega leta. Bomo pa takrat bolj vili počitek in se veselili. Rad bi že videl, da bi bila kaka "ohcet" v Girardu; še tako srbe pete, da bi se človek zopet obračal. V kratkem se ni pričakovati, imeti pa moramo kaj drugega, saj znano, da se vsakdo rad veseli in tako smo tudi pri nas.

Zimo imamo, že leto tiste bele muhe. Ker je ob večerih bolj težko prestatati doma, je pevsko društvo ljubljanski vrt sklenilo, da napravimo veselico ali igro. Predstavljeni bosta dve smučnici enodejanki dne 20. decembra t. l. Prva se imenuje "Čarodejna brivnica", burka v enem dejanju, druga pa "Zamorec", šalji pripor.

Vabimo vse tukajšnje Slovence kakor tudi iz Nilesa, Warrens in Youngtowna, O. Nihče se ne bo kesal, kdor bo prišel. Igra prične ob pol osmih zvečer. Po igri bo ples in prosta zabava. Vstopnina je za moške 50 centov, za ženske pa 35 centov. Za otroke 15c. Za vse postrežbo bo preskrbljeno, torej vsi na veselo svidenje dne 20. dec. — John Oigolla.

Springfield, Ill. — Leto 1924 se bliža koncu. Zopet se bodo ponavljale besede "srečno in veselo novo leto", ki so bile že izgovorjene nešteto krat zgolj iz navade, kajti uresničiti se ne bodo. Ljudstvo si želi sreče, kako priti do nje, jo pridobiti, to je vprašanje ali zapreka pretežni večini delovnega ljudstva. Dokler bo živelo ljudstvo v domišljiji in ne znalo misliti ter preoditi svoj položaj in ne bo prišlo do zavesti, da bo še dalje tavalno v temno pot, toliko časa bo tudi besede izrečene brez pomena. "Srečno novo leto!"

Ko bo prišlo ljudstvo do spoznanja in bo spregledalo, da hodi napacno pot ter je treba izbrati drugo pot in se bo tudi poslužilo sredstev, s katerimi se bodo besede uresničile, potem bo v resnici zavladala prava sreča, veselje bo med ljudstvom. Takrat ne bodo ljudje zaman izrekli "srečno in veselo novo leto".

Da se ljudstvo ob prilikah kot je Silvestrov večer shaja in prireja razne zabave, ki pomenjajo več ali manj slovo od starega leta in podajo roko novemu letu v snak sreče in veselja, v ta namen je odbor Slovenskega narodnega doma odredil, da priredi na Silvestrov večer prosto veselico ali družinski večer za vse delničarje in njih družine. Začetek veselice je ob osmih.

Kakor vsako leto prej se bo tudi letos Miklavž oglašil na veselici in mladino obdaril s vsemi sladkosti in dobrotami. Miklavž je naznanil svoj prihod nekako ob desetih. Mogoče se bo tudi odraši kaj spomnil in podaril nam kaj prikupljivega.

Ob dvanaajstih bo prilika dana, videti, kako se staro leto poslavlja od nas in se podaja v večnost ter kako nastopa mlado leto, radostno in polno novega upanja. Delničarji in njih družine so prosti vstopnine na prireditel in tudi darila od Miklavža bodo prosta zanje. Nedelnarji plačajo po 25c in za otroke pa za vsakega 10c. Odbor se bo potrudil, da se bo vsem udeležencem nudila najboljša postrežba in zadovoljnost. — John Goršek.

Chisholm, Minn. — Umrl je rojak Anton Markle v starosti 64 let. Pokojnik je bil doma iz Mirne peči na Dolenjskem. V Ameriki je bival kakih trideset let, prvo v Calumetu, Mich., kasneje v Chisholmu, kjer zapušta tri sinove in hčer ter vdovo. Spadal je k društvu št. 110 S. N. P. J. v Chisholmu. Minn. Obitelji Markle naše sožalje. — Matija Pogorelec.

Potres na Anglekem.

London, 15. dec. — Kratek, toda močan potresni sunek je večeraj popoldne razburil prebivalce v Waleau. Sipe so popokale; druge škode ni bilo.

Dijeta.

Ubogi Čarli je moral opustiti trde ovrtnike in manšete.

Zakaj? Zdravnik mu je rekel, da se mora ločiti od vsega, v čemur je le kaj škroba.

Nezaposlenost v Ameriki.

Russel Sage Foundation v New Yorku je pet let izvajala izvide v 31 mestih v Združenih državah in v Kanadi ter izjavlja, da je sicer res, da okrevja trgovina in da je po obvestilih U. S. Employment Service zadnjih pet mesecev zaposlitev, vsota med in med posameznega delavca skoraj v vseh industrijah in takorekoč v vseh krajih dežele napredovala, ampak da je vendar, če se vzamejo v poštev dobra in slaba leta, 10 do 12 odstotkov vseh delavcev — 1.000.000 do 6.000.000 — vsak čas brez dela in da vedno obstoja razširjena nezaposlenost v veliko gospodarsko, socialno, psihološko in moralno škodo. Na tisoče mladih in žensk je izkoriščenih po komercialnih posredovalnicah dela.

Ustanova Russel Sage priporoča javne urade za posredovanje dela namesto privatnih agencij, katere zahtevajo plačilo, ter pravi:

"Naj si bo državna administracija kolikor koli nedovršena, vendar je dejstvo, da je 26 držav ustanovilo in sedaj upravlja javne urade za posredovanje dela. Odprto je vprašanje, ali se bo na posled izkazalo, da je izključno federalna služba nameščanja bolj poželjiva, ali pa federalno državno-lokalna. Splošno se priznava, da prva momentno ni izvedljiva. Oportuniteta zahteva kombinirano federalno-drjavno-lokalno administracijo. Začeti moramo s tem, kar imamo. Samo uničenje privatnih agencij, zahtevajočih plačilo, ne bi nujno ustvarilo sistema javnih posredovalnic dela, in sploh nobenega uspešnega sistema ne. Poleg vseh svojih napak izvršujejo privatne agencije funkcije, ki je potrebna ob pomankanju javnega sistema. Dokler se ne postavi kaj drugega na njihovo mesto, jih ni treba odpravljati. Javno mnenje se dvajset let in še dalje bolj in bolj odobrava sistem javne službe za posredovanje dela, in sicer iz dveh glavnih vzrokov: prvič verjame, da polje javna služba za tem, da se odpravijo zlorabe privatnih, nagradno zahtevajočih agencij, in drugič da bo materialna rednostenost zaposlenosti."

Ta izjava se mnogi komentirajo po časopisih Združenih držav.

Zguba ameriškega državljanstva veled izselitve.

Kadar se ameriški državljan odpoje ameriškemu državljanstvu oziroma kadar nastanejo take okoliščine, da zakon smatra, da se je isti doledno odpovedal ameriškemu državljanstvu, rabimo za to izraz: "expatriation".

Drugi odstavek zakona od 2. marca 1907 vsebuje določbe glede expatriacije.

Glede vsakega ameriškega državljan — tukaj rojenega ali naturaliziranega — zakon smatra, da se je odpovedal ameriškemu državljanstvu, ako se naturalizira v neki inozemski državi v zmi- ali njenih zakonov ali ako zapri-se zvestobo taki državi.

Glede naturaliziranih državljanov veljajo še posebne določbe. Ako tujerodec, ki je postal ameriški državljan, se preseli v inozemstvo in stanuje tam gotovo dobo, se smatra, da je prenehal biti ameriški državljan. Ta doba znaša dve leti v sami inozemski državi, od koder je on prišel, in pet let v vsaki drugi inozemski državi. Ameriški državljan, rojen v Jugoslaviji, ki se povrne v stari kraj, bi torej izgubil ameriško državljanstvo po dveh letih bivanja v Jugoslaviji oziroma po petih letih bivanja, recimo, v Italiji.

Zakon domneva, da se je dotičnik s takim bivanjem odpovedal ameriškemu državljanstvu. Ali to domnevo je mogoče ovreči, ako dotičnik predloži ameriškim diplomatičnim ali konzularnim zastopnikom zadostne protidokaze; zakon prepušča državljanu do parlamentu, da določi, kako dokaz je treba v takem slučaju.

Zakon tudi določa, da se noben ameriški državljan ne sme odpovedati državljanstvu, kadar se domovina nahaja v vojnem stanju.

Državni departament predpisuje sledeča dokazila s strani onih naturaliziranih državljanov, ki vžije dveletnemu bivanju v svoji rojstni domovini, oziroma vžije petletnemu bivanju v neki drugi inozemski državi hočejo, da se jih

še vedno smatra za ameriške državljanje.

Ameriška vlada ga bo smatrala še nadalje za svojega državljanca:

1) ako dokaže, da stanuje v inozemstvu izključno ali poglavito kot zastopnik ameriške trgovine ali obrti in da namerava končno povrniti se v Združene države in tu redno stanovati. Posebno pravilo glede naturaliziranih državljanov, ki so se nastanili v Kanadi, Mehiki, Zapadni Indiji, Centralni Ameriki ali Panami, določa, da morejo ovreči domnevo ekspatriacije, ako predložijo ameriškega diplomatičnemu ali konzularnemu zastopniku, dokaz, da so v službi kake družbe, kontrolirane od ameriških državljanov in ki pospešuje interese te dežele,

2) ako dokaže, da stanuje v inozemstvu v poštenem namenu radi zdravja ali vzgoje, in da namerava končno povrniti se v Združene države in tu stanovati.

3) ako dokaže, da je nujna sila, kakršne on ni mogel predvideti, preprečila izvršitve njegovega poštenega namena, da bi se povrnul v Združene države tekom postavnega roka, in da namerava povrniti se in tu stanovati,

4) ako dokaže, da stanuje v inozemstvu kot redno imenovani zastopnik priznane ameriške svetovne kmetijske, dobrodelne ali verske organizacije in da namerava končno povrniti se v Združene države.

Predpisi poudarjajo, da treba za vse take okoliščine doprinesiti zadostna dokazila. Enostavna izjava, da je temu tako, pa naj bo tudi pod prisego — ne zadostuje. — F. L. I. S.

Risanice kmetov vzbujajo spoštovanje.

Mehiško mesto. — (Scott Nearing za Fed. Press.) — Nabasana risanica je čuvaj, ki brani, da se mehiška vlada ne more igrati s omejeno svobodo kmetovalca. Živ dokaz svobode mi je bil predstavljjen, ko je kmetič agitator, ki deluje po centralni Mehiki, navduševal poljedelake delavce, naj se soperstavljajo lastnikom zemlje, katoliški cerkvi in vladi, če hoče krstiti njih pravice.

"To leto ne bo revolucija v Mehiki", mi je pojasnil, "razen če gre predsednik Calles nasaj pri svojem poljedelakem programu. Poljski delavci so številnejši kot vsi drugi akupaj, in močni so dovolj, da napravijo pritisk na vlado ter jo užejejo k poraru. Kako naj izvedejo svoj pritisk? S puškami."

"V začetku, pod Diazom, ni bila zemlja samo v lasti malega števila veleposestnikov, ampak peone so držali zadovoljne in nevedne, da so bili prav malo boljši kot teleme sužnji. Cerkev in država sta se združili, da uničita v priprostem delavcu vsak odpor."

"Ali mislite," sem vprašal, "da je svoboda mehiških kmetovalcev od njih risanic?"

"Prav to," je zatrdil agitator. "Od svoje lastne obrambe so odvisni. Oni, ki imajo moč v Mehiki, se prav dobro zavedajo, ako zapustijo kmetovalce pri njih zahtevah ter prezo njih želje, bo druga vstaja in a svoje strani jo podravljam. Vsakokrat se pri taki vstaji delavci s kmetij pokazali svojo moč; vlada pa jim je vsikdar še vrgla nekoliko več. Tako jim mi pripovedujemo, naj si obdržijo, kar imajo, pri tem pa naj se pripravljajo za čas, ko bodo zahtevali in dobili več."

"Dva razreda kmetovalcev sta. Prvi so hlapei v veleposestev. Ko jim rečemo: "Vzemite!" pa se v strahu obotavljajo: "Se ne upamo! Ne maramo biti tatovi."

"Drugi razred je zelo različen: Indijanci, ki niso še nikdar hlapečevali na veleposestvih, a so si ohranili dele zemlje svojih plemen ali tudi vse do zadnjega časa, so številni. Cerkev in država nista še nikdar napravili velikega pritiska nanje in kjer so vzeli zemljo v svoje last v zadnjih desetih letih, so jo obdelali, izboljšali ter se bodo tudi bojevali, da si jo obdrže."

Vprašal sem o moči političnih voditeljev in armade.

Obe sta hudo oslabil. Zednja revolucija je pokazala, kako malo je pričakovati od armade, in edino, kar je reklo vlado v revoluciji, so bili delavci in kmetje."

Naj govor se je zakrkal na Rusijo. Vprašal sem, če je mehiško ljudstvo tudi tako prestrašeno pred imenom "sovjeti".

nič ne vedo o svetovnih razmerah. Ampak nekaj vedo — organizirani vaško komunio in boriti se za kruh in mir. Pomnite, da danes v Mehiki prejme poljski delavec po 20 do 40 centavov na dan, kar je povprečno 30 centavov (dva centava sta toliko kot en cent). Ko se bo naučil hoteti več, bo primoran vzeti zemljo in obdelovati jo za družino, kar zna. To je, kar jih hočemo naučiti, da bodo hoteli več od življenja in obdelovali svojo zemljo po občinah."

"Ali ste pa dobrodošli, ko pridete s svojimi nauki h kmetom?"

"Po večini. Nisem član nikake organizacije. Od vasi do vasi hodim, vzdržujem se sam, kolikor dobro se morem. Največ vladnih nov je do skrajnosti siromašnih, ampak z veseljem mi nudijo kraborno postrežbo in navodila, kod naj hodim, da pridem prav do prijateljskih prebivalcev drugega sela."

"Ali vlada odobrava vaše delo?"

"Odobrava!" je vzkliknil. "Če me primajo, me pošljejo v ječo ali ustrelijo na vašem trgu. Ne, če člani L. W. W. imajo boljše razmere v vaši državi kakor jih imamo mi od oblasti."

Tako samoljtni njegovo ime, same njegove besede sem zapisal.

Vesti iz Jugoslavije.

Nočni napad s nožem. — Mesarski pomočnik Ivan Snaj, star 22 let, sin posestnika na Dlovi, je sedel dne 23. nov. zvečer v družbi Minke Sagadinove, služkinje pri trgovki ge. Grošjevi na Poljskani cesti v Patrihovi gostilni na Dolenjski cesti v Ljubljani. V gostilni se je nahajala tudi družba treh mladeničev in sicer: 23-letni Stanko Prešeren iz Šiške, 17letni mizarški pomočnik Anton Sinkovec, stanovalj na Hranilnišni cesti ter neki Lovro tudi iz Šiške. Pri sosednji mizi pa sta sedela mesarski vajenec Alojz Peterlin ter trgovski sluga Ivan Bradač. Mladeniči so bili precej vbrinjeni in kmalu je prišlo me Snojem, ki je bil samo vodo iz njimi do prerakanja. Preprij je postajal vedno ostrejši in Snaj je končal, da se izogne hujšemu, re je plačal ter s Sagadinovo odšel. Kmalu za njimi tudi Peterlina in Bradača. Ta dva sta opazila, da je Snaj odšel s Sagadinovo po poti za Gradom, njima pa so sledili omenjeni trije mladeniči. Tedaj sta vedela, da se bo iz stvari izšlo kaj hujšega. In res! Čim sta prišla v Streliško ulico, sta bila Snaj in Sagadinova nenadoma obkoljena in napadena. Medtem pa je eden potegnil tudi še nož in nabodel Snajo osmerkat v rame de le telesa; v roke, hrbet in glavo. Sagadinovi se je posrečilo zbežati. Med begom je kričala, nakar sta prihitela Peterlin in Bradač ter odpeljala teško ranjenega Snajo do stražnika na Poljskani cesti. Od tu sta ga spravila naprej v bolnico, stražnik pa je hitel v Streliško ulico. Napadalec seveda ni več našel, ker so ga pobegnili. Takoj naslednjega dne sta bila prijeta Prešeren in Sinkovec, tretji, katerega rodbinskega imena ne pomota, Lovro, pa se je skrivno. Pokrobdna Snaja je zelo težka, vendar je upati, da bo, ako ne nastopijo kake komplikacije, okrevala.

Preiskavo je vodil policijski koncipist Josip Pole, kateremu se je posrečilo že tekom prihodnjega dne izslediti dva krivca, ki sta po uvidenemu zaslišavanju priznale svojo krivdo v polnem obsegu.

Tatvina na železnici. — V Veliki Loki na Dolenjskem sta Rudolf in Neža Keržolji vlomila v železniško skladišče. Ukradla sta večjo množino kave, sladkorja in vžigalic. Oba sta še pod ključem.

Požar pri sv. Ani nad Trstom. — Kakor poročajo iz Trsta, je dne 20. novembra popoldne pri sv. Ani nad Trstom pogorelo poslopje, v katerem je bil nastanjen oddelček finančne kontrole. Poslopje je bilo last barona Borna. Požar je nastal v podstrežju. Vno je se se saje v dimniku in kmalu se nato tudi lesena streha, nakar se je ogenj razširil na celo poslopje. Požarno društvo iz Trsta je moglo vsoled znatne oddaljenosti šele čez dve uri stopiti v akcijo. Nekoliko oseb je bilo pri gašenju ranjenih. Škoda se čeni na 80.000 dinarjev. Občutno pa so oškodovanci tudi člani oddelka finančne kontrole, ker jim je ogenj uničil v stanovanjih skoraj vse njihove imovine.

Samozmor. V Limbuhi pri Mariboru je posestnik I. Vrtnak umrla žena. Moč si je tako gnila s srcu, da se je pred mrtvo ženo ustrelil. Bil je na mestu mrtve.

